

Dr Dragan ALEKSIC

**Dragoljub S. Petrović, OD NARODNOG FRONTA
DO JEDNOPARTIJSKOG SISTEMA, Beograd 1997.**

Pitanje Narodnog fronta u Srbiji tokom Drugog svetskog rata i neposredno posle njegovog završetka nije posebno obrađivano u našoj istoriografiji, mada je bilo česta tema u brojnim radovima u širem kontekstu delovanja Narodnooslobodilačkog pokreta tokom rata i smene političkog sistema posle oslobođenja. Ocenjujući rezultate prethodnih istraživanja, autor je konstatovao da ta tema nije obrađivana "u duhu savremene nauke oslobođene ideoloških okova tokom minule polovine veka". Odbacuje prihvaćeno mišljenje u jugoslovenskoj istoriografiji da u Jugoslaviji tokom rata, sa izuzetkom Slovenije, nije postojao Narodnooslobodilački front. Afirmišući tezu o postojanju Narodnog fronta u Srbiji, Petrović obrazlaže svoje stavove: "Po našem mišljenju nije toliko reč o neistraženom polju jedne etape NOR-a nego više o površnom pristupu njenoj obradi, koji je uslovio pogrešnu ocenu o nepostojanju organizacije NOF-a u Srbiji". Stoga, ulazi u istraživanje s pretpostavkom da je u NOP-u tokom rata stvoren snažan i kompleksan sistem brojnih ustanova, među kojima je Narodnooslobodilački front odigrao određenu ulogu.

Autor je u svojoj studiji prikazao osnovne odlike Narodnog fronta u Srbiji tokom rata i njegov preobražaj neposredno posle oslobođenja zemlje. Narodni front je, po Petroviću, nastao tridesetih godina kao antiteza fašističkom pokretu u svetu i razvijao se u obliku "demokratske koalicije, političkih subjekata, stranaka i partija". Tokom rata, kao najmasovnija institucija NOP-a mobilisao je mase, "okupljajući političke subjekte da se bore protiv okupatora. Posle oslobođenja Srbije, do okončanja rata u Jugoslaviji, ta organizacija se kao "borbeni Narodnooslobodilački front" angažovala na konačnom oslobođenju zemlje. Posle rata, do izbora za Ustavotvornu skupšti-

nu, 11. novembra 1945, Narodni front je omogućio glavnom političkom subjektu u zemlji Komunističkoj partiji da najpre porazi vanfrontovsku opoziciju i da potom ceo politički sistem prevede u jednopartijski i da "stvori državu u kojoj nema opozicije".

Rezultate istraživanja autor temelji na relativno solidnoj izvornoj osnovi, ali skromnoj literaturi. Spisak literature broji 22 naslova monografija, studija i rasprava. Koristio je fondove Arhiva Jugoslavije, Arhiva Srbije, Arhiva Vojnoistorijskog instituta u Beogradu, Centralnog partijskog arhiva u Sofiji i memoarsku građu Istorijskog arhiva Zaječar. Pregledao je osam korpusa objavljene građe i sedam listova.

Rad je podeljen u četiri glave prema hronološkom istraživanju. Prva glava "Organizacija NOF-a u ustanku naroda Srbije juli-oktobar 1941" – obrađuje vreme ustanka u Srbiji u kome je KPJ bezuspešno nastojala da se poveže sa rukovodstvima predratnih političkih stranaka i grupacija za koje se pretpostavljalo da mogu zauzeti antifašistički kurs i učestvovati u antiokupatorskoj borbi. Druga glava "NOF kao pokret bez organizacionih oblika oktobar 1941 – juni 1944" – u kojoj autor izvodi zaključak da je Narodni front u Srbiji prestao da postoji za duže vreme kao institucionalna organizacija i da je svoje mesto ustupio narodnooslobodilačkim odborima. Treća glava "Izgradnja jedinstvenog Narodnooslobodilačkog fronta u Srbiji" obrađuje stvaranje mreže Narodnooslobodilačkog fronta u Srbiji od leta 1944. do stvaranja Glavnog odbora JNOF-a u Beogradu, krajem te godine. Četvrta glava "Frontovski pluralizam i put ka jednopartijskom sistemu" – obrađuje Narodni front posle oslobođenja zemlje i njegovo prerastanje u opštenarodnu organizaciju koja okuplja predratne partije, ali u kojoj dominantnu ulogu ima KPJ.

Predstava o osnovnom predmetu istraživanja ostaje do kraja knjige nejasna. Autor Narodni front naziva "pojavom" i ne razrešava dilemu koju je sam otvorio – da li Narodni front treba smatrati političkim pokretom, organizacijom ili političkom platformom. Koristeći različite formulacije u tekstu, on ponekad pada u izvesnu kontradiktornost. Često, kada se smeli sudovi autora ne temelje na čvrstoj izvornoj osnovi ili na iscrpnim analizama, rad ima obeležje teoretsko-političkog razmatranja.